

al departament de Río San Juan, fet al qual seguí un gran reconeixement nacional i internacional. Quan el 1990 els sandinistes perderen les eleccions, Orlando Pineda va promoure l'Asociación Carlos Fonseca Amador (AEPF) per tal de salvar el model pedagògic d'alfabetització i d'educació popular i continuar així la tasca iniciada.

El pensament d'Orlando Pineda, «el pedagog més notable de Nicaragua i un dels grans successors de Paulo Freire», es pot seguir també a través dels tres llibres que ha escrit, de títol revelador: *Y se ensuciaron las manos*, *La montaña me enseñó a ser maestro* i *Pedagogía del amor en Nicaragua*. L'historiador Jaume Botey, l'educadora Elena Montiel, el mestre Sebas Parra i el professor Josep Callís en fan una síntesi eloqüent: les ciències socials mai no són neutrals, i encara menys la pedagogia; l'educador popular ha de ser personalment coherent en les actituds, en els mitjans que utilitzi i en les finalitats preteses; la funció del mestre és enamorar, viure i sentir com el poble, encomanar esperança; l'alfabetització ha de servir també per millorar les condicions de vida de les persones.

Els diferents apartats d'aquesta publicació fan un retrat còmplice i ric

del biografiat, volgudament poc crític. És lògic, quan l'obra d'aquest pensador i home d'acció és encara tan desconeguda i sovint menystinguda per la pedagogia oficial. Però seria també congruent amb el personatge i amb les idees que encarna tenir el coratge de fer-ne una valoració més desapassionada i crítica. Cal assenyalar, finalment, que el pròleg l'ha escrit l'exconsellera de Benestar Social (responsable llavors de l'educació d'adults a Catalunya) Irene Rigau i que el llibre ha estat patrocinat i finançat íntegrament per la Impremta Pagès que, amb aquest acte de generositat, ha volgut contribuir a divulgar «l'herència pedagògica i els valors humans del *Maestro Pineda*».

Xavier Besalú

Un llibre d'èxit i el seu annex

PORTELL, Raimon;

MARQUÈS, Salomó.

Els mestres de la República.

Ara Llibres. Barcelona, 2006.

180 pàgines.

PORTELL, Raimon; MARQUÈS,

Salomó.

Els mestres de la República en imatges.

Ara Llibres. Barcelona, 2007.

175 pàgines.

És prou coneguda la fórmula de *Sàpiens*, la reixida revista d'història que lidera l'editor Xavier Folch, un periòdic que podem trobar tant a la sala d'espera del metge dentista com al revister de força adolescents curiosos. Es tracta de presentar textos ben escrits i llegidors, pensats per a un públic no especialitzat però tampoc ignorant: això sovint ho saben fer millor periodistes ben llegits i ben formats que no pas investigadors i arxivistes; ara bé: assessorats a consciència per especialistes disposats que el coneixement arribi al gran públic amb rigor i actualitzat. L'altre ingredient imprescindible és acostar el producte als lectors potencials, utilitzant sense embuts els mitjans i les tècniques que fan al cas, tenint clar, més enllà del seu valor simbòlic, que un llibre és també un objecte de consum en un mercat saturat i competitiu.

Aquest és el cas dels dos llibres que ens ocu-

pen, obres de l'escriptor i periodista Raimon Portell i del catedràtic d'història de l'educació de la Universitat de Girona Salomó Marquès. Si el primer havia demostrat el seu saber i habilitats en revistes de viatges com *Altair* i *Descobrir Catalunya*, i en diverses novel·les, el segon és probablement un dels màxims especialistes en l'escola republicana i l'exili dels mestres arran de la victòria del general Franco, com és prou conegut a través de les seves múltiples publicacions.

Els mestres de la República, de forma probablement inesperada, es va convertir, ja des de la seva sortida a final de 2006, en un èxit de vendes, i fins i tot va aparèixer diverses setmanes en les llistes dels llibres més venuts a Catalunya. El tema no era nou; sí que ho era la manera de presentar-lo i, potser, també hi va ajudar el moment històric, quan des del Govern de Catalunya s'ha mostrat una voluntat decidida de fer memòria del passat més recent, es-

NOVETATS

LÓPEZ ROS, VÍCTOR; SARGATAL PRAT, Jordi [ed.]: *L'esport en edat escolar*. Girona: Universitat de Girona, 2008.

MARZO, Jorge Luis: *Art modern i franquisme: Els orígens conservadors de l'avantguarda i de la política artística a l'estat espanyol*. Girona: Fundació Espais d'Art Contemporani, 2007, 289 p.

MAS DE XAXÀS, Xavier [textos]: *Santi Moix amb la col·laboració del ceramista Joan Raventós: Del 7 de juliol al 2 d'agost de 2007*. Girona: Cyprus Art, 2007, 58 p.

MIRÓ I SOLÀ, Lluís: *L'alba dels matiners: El procés dels trabucaires (Perpinyà, 1845-1846)*. Catarroja. Editorial Afers, 2008, 316 p.

PAGÈS, Pelai: *La Comissió de la Indústria de Guerra de Catalunya (1936-1938)*. Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2008, 168 p.

PIROLÍ, Miquel: *Cera*. Barcelona: La Magrana, 2008, 208 p.

PALLISERA, Maria [et al.]: *Anem a treballar: Programa de formació laboral. Quadern de l'educador*. Girona: Universitat de Girona, 2008.

PASCUAL I VILÀ, Carme [recollits per Carme Genover i Irene Genover; pròleg d'Àngel Vergés i Gifra]: *Els contes de l'àvia*. Girona: Papers on Demand, 2007, 75 p.

PINTO DE FREITAS, Rita [coord.]: *Infraestructura i ciutat: Estació intermodal a Figueres, Girona*. Barcelona: ETSAB Escola Tècnica Superior d'Arquitectura de Barcelona / Edicions ETSAB / Universitat Politècnica de Catalunya, 2007, 101 p.

PLA CARGOL, Joaquim: *La terra catalana. Llibre quart: La terra, la història, les ciutats, els homes, els costums, la cultura*. Badalona: Ara Llibres, 2007, 183 p.

PRIETO, Pep: *Mala premsa*. Girona: CCG Edicions, 2007, 136 p.

pecialment d'aquell que durant tants anys ens havia estat ocultat i tergiversat. Així, per exemple, es parla de Manuel Ainaud, l'assessor pedagògic de la Comissió de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona, en el capítol titulat *Un artista bohemí*; o de la implantació de la coeducació a les escoles en el titulat *Església i sexe*; o de la repressió del magisteri en tres capítols consecutius, titulats respectivament: *línia tova, línia dura i línia molt dura*.

Podria molt ben ser que la demanda del públic impulsés els editors a fer un pas més i presentar just abans del Nadal de 2007 una mena de segona part del mateix llibre, que aplega tot de fotografies i documents gràfics de l'escola catalana des del principi del segle XX fins al 1941. Es tracta d'una publicació magníficament i curosament editada, d'un llibre que convida a l'observació atenta i a la lectura reposada, d'aquells llibres que agrada de regalar i que et regalini.

Consta d'un pròleg i de sis capítols breus, que emmarquen i expliquen les 120 il·lustracions d'aquest llibre d'imatges. Si la primera és d'un *nen del Barri Xino de Barcelona*, la darrera és d'una colla d'infants al Tribunal Tutelar de Menors, mudats i rapats, però per damunt de tot, tristos.

Entremig, fotografies de la colònia de Vilamar, a Calafell, de Rosa Sensat, de l'escola de Palau Saverdera, de l'Institut-Escola... Un annex valuós, necessari i especialment aconseguit del llibre primer, *Els mestres de la República*.

Xavier Besalú

Les dificultats de l'arqueologia

ABAD, Joan; AULINES, Albert.

La Balma de la Xemeneia.

Associació Arqueològica de Girona. Girona, 2007.

La Balma de la Xemeneia és un exemple, potser només un més, de les dificultats que hi ha darrerament a Catalunya per consolidar un projecte d'excavació arqueològica programada, independentment de l'interès que pugui tenir per al coneixement de la nostra prehistòria. Actualment l'excavació està aturada des que va acabar la campanya de 2004, però els seus dos principals impulsors han decidit publicar els resultats provisionals en el treball que comentem.

El protagonisme del projecte és, sens dubte, de la mateixa Associació Arqueològica de Girona, formada per un grup d'entusiastes afeccionats que, tot i el suport que

han rebut de reconeguts arqueòlegs, sempre han quedat al marge de les institucions oficials que promouen la investigació arqueològica al nostre país. Però la seva tasca no ha estat gens menyspreable, sinó que, a base de recórrer els camps de conreu i els turons de les comarques gironines, han posat al descobert desenes d'estacions paleolítiques, resultants d'antigues ocupacions que l'erosió havia deixat al descobert. Justament en les prospeccions en superfície que entre 1981 i 1987 es van realitzar damunt el pla dels cingles de Sant Roc es van comptabilitzar un total de dotze estacions superfícials (Santa Elena I-XII) atribuïbles al paleolític inferior i mitjà, segons l'estudi de síntesi publicat l'any 1989 a *Catalunya paleolítica* de Josep Canal i Eudald Carbonell, i, a més, Joan Abad va localitzar el 1983 la Balma de la Xemeneia, o el Botern, on podien quedar les restes arqueològiques protegides dins una estratigrafia, acompanyades amb restes de fauna.

Els cingles de Sant Roc d'Amer, també coneguts com el Grony, són molt similars als del jaciment francès de la Roché de Solutré, amb espadats calcaris que, en aquest cas, van ser interpretats com un lloc on els homes paleolítics caçaven a base de despenyar els cavalls sal-